

Činjenice o konačnom prijedlogu Zakona o plaćama u državnoj službi i javnim službama

Tekst Konačnog prijedloga novog Zakona o plaćama u državnoj službi i javnim službama usvojen je jučer, 30. studenoga 2023. na sjednici Vlade RH i bit će upućen u drugo čitanje u Hrvatski sabor. Novi Zakon o plaćama trebao bi stupiti na snagu 1. siječnja 2024., a nove uredbe o koeficijentima 1. ožujka 2024. godine. U radnu skupinu za izradu Zakona pozvani su i sudjelovali su predstavnici sve tri sindikalne središnjice, ali i pojedini sindikati koji su izrazili interes.

Na izradi ovog Zakona kontinuirano se radi već godinu dana, a Matica hrvatskih sindikata i njeni udruženi sindikati cijelo su vrijeme sudjelovali u radu predmetne Radne skupine i svojim su prijedlozima i inicijativama (i kroz javno savjetovanje i radom u Radnoj skupini) znatno unaprijedili tekst Zakona koji je pred usvajanjem. Konstantno smo upozoravali na ključne probleme i negativna rješenja koja su se nalazila u nacrtima prijedloga novog Zakona o plaćama te smo učinili sve što je bilo potrebno da osiguramo da odredbe Konačnog prijedloga Zakona o plaćama budu prihvatljive i da ne dovedu do smanjenja postojeće razine plaća zaposlenika u javnim i državnim službama.

Dopisom od 16. studenoga 2023. Matica hrvatskih sindikata uputila je svoje primjedbe i prijedloge i na Konačni prijedlog Zakona o plaćama, nakon čega je po istom pitanju iniciran i održan sastanak s predstavnicima Ministarstva pravosuđa i uprave i Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Navedeno je rezultiralo prihvaćanjem niza naših iznesenih primjedbi i prijedloga koji su ugrađeni u Konačni prijedlog Zakona. Između ostalog, **prihvaćena je i vrlo važna primjedba vezana za odredbu kojom se regulira primjena Zakona o plaćama u ustanovama u sustavu zdravstva**, koja je na inicijativu Hrvatskog strukovnog sindikata medicinskih sestara - medicinskih tehničara dorađena na način da se te ustanove sada jasno definiraju kao javne ustanove kojima HZZO osigurava sredstva za plaće u okviru sredstava za troškove pružanja zdravstvene zaštite osiguranim osobama.

Dio primjedbi i prijedloga koji nisu uvaženi ponovno smo iznijeli i na njih ukazali i na sjednici Povjerenstva za politiku plaća, porezni sustav i životni standard Gospodarsko-socijalnog vijeća, održanoj 29. studenoga 2023. u jutarnjim satima. S predstavnicima sindikata državnih i javnih službi udruženih u tri reprezentativne sindikalne središnjice održana su dva zajednička sastanka te je sukladno zajedničkom dogovoru zatražen i hitan sastanak s predstavnicima Vlade RH po pitanju dodatnog poboljšanja teksta Zakona, pojašnjenja određenih dijelova Zakona koji se u javnosti interpretiraju kao problematični i sporni te uvida u uredbe o koeficijentima kao ključne i najvažnije segmente ove reforme. Navedeni sastanak održan je 29. studenoga 2023. u kasnim popodnevnim satima i na njemu su **predstavnici tri reprezentativne središnjice dobili uvid u koeficijente za određeni broj referentnih radnih mjesta** u pojedinim sektorima unutar državnih i javnih službi.

Zahvaljujući ovakvim sustavnim naporima i kontinuiranom pritisku, kao i konstruktivnom pristupu usmjerenom prema donošenju novog Zakona koji bi trebao biti temelj za relevantno povećanje plaća zaposlenika u javnim i državnim službama kroz povećanje

koeficijenta te predlaganjem rješenja čija je isključiva svrha poboljšati tekst Zakona (a ne spriječiti njegovo donošenje), uspjeli smo iznaći rješenja za veliki dio relevantnih pitanja koja bi našim članovima mogla biti sporna, a koja rješenja su garancija očuvanja trenutne razine ugovorenih prava zaposlenika izborna kroz postojeće kolektivne ugovore.

Budući da se Vlada RH kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.- 2026. obvezala na reformu sustava plaća u državnoj službi i javnim službama te da se s te osnove planiraju povući znatna financijska sredstva predviđena EU fondovima, jasno je da Vlada RH neće odustati niti od donošenja ovog Zakona niti od proklamiranih ciljeva koje se kroz ovaj Zakon obvezala ispuniti. U ovakvim okolnostima, **interese naših članova možemo zaštititi i unaprijediti jedino na način da budemo aktivni sudionik u izradi Zakona, što su sindikati udruženi u Maticu hrvatskih sindikata i učinili u najvećoj mogućoj mjeri. Žao nam je što se svi reprezentativni sindikati u javnim službama nisu na ovakav način uključili u ozbiljan rad na primjedbama i prijedlozima na Zakon, izbjegavajući time odgovornost za propis za koji se i više od godine dana znalo da će biti donesen.**

KLJUČNA PITANJA NA KOJA SMO UTJECALI

Obzirom da se u javnosti pojavljuju različite, krive i paušalne interpretacije pojedinih odredaba novog Zakona o plaćama, čime se zaposlenicima u javnim i državnim službama šalje kriva slika o tome na koji način će novi Zakon o plaćama utjecati na njihov radni odnos i buduća primanja, u nastavku ćemo se osvrnuti upravo na ta ključna pitanja.

Ocjenjivanje i nagrađivanje zaposlenika

Konačnim prijedlogom Zakona o plaćama **predviđeno je da će postupak, kriteriji i način ocjenjivanja učinkovitosti rada zaposlenika biti propisani uredbom Vlade RH, a sve specifičnosti poslova pojedinih djelatnosti unutar javnih službi dodatno će se urediti pravilnicima po pojedinim djelatnostima** kojima će se propisati i posebni kriteriji za ocjenjivanje rada zaposlenika baš u tim djelatnostima. Dakle, **čelnici ustanova neće samostalno predlagati i donositi ocjene, nego će odluku o ocjeni učinkovitosti rada zaposlenika potpisivati kao čelnici ustanova jer formalno poslodavac donosi takvu odluku. Ta odluka neće moći biti samo rezultat njihovog subjektivnog dojma jer će se odrediti tijelo/osoba koje će izraditi prijedlog odluke čelniku na način i prema kriterijima koji će biti propisani uredbama i pravilnicima.** Osim što ovo pitanje na ovakav način uređuju odredbe Konačnog prijedloga Zakona o plaćama, isto je potvrđeno i u Očitovanju Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike od 28. studenoga 2023. godine u kojem jasno stoji da intencija Zakona nije sve ovlasti za ocjenjivanje dati čelniku ustanove. Upravo zbog posebnosti svakog područja javnih službi, Zakon predviđa da se putem posebne uredbe donesu opći kriteriji za ocjenjivanje, a nastavno na to bi se za svako područje unutar javnih službi donijeli pravilnici kojima će se detaljno raspisivati na koji način se donosi ocjena, tko je ovlašten ocjenjivati i čelniku tijela predložiti ocjenu kao i druga važna pitanja. Na ovaj način uvažit će se sve posebnosti pojedinih ustanova, pri čemu će se u obzir uzeti i prijedlozi sindikata koji djeluju u pojedinom području.

Dakle, **Zakon predviđa i ono za što smo se izuzetno zalagali, a to je da će u radu na spomenutim uredbama i pravilnicima sudjelovati i reprezentativni sindikati i reprezentativne sindikalne središnjice, što je izrazito važno jer jedino na taj način možemo osigurati prihvatljiv sustav ocjenjivanja koji je transparentan, pravedan i motivirajući za zaposlenike.** Kao i svaki puta do sada, sindikati će aktivno sudjelovati u tim procesima i učiniti sve da utječu na kreiranje smislenih i pravednih procedura te kriterija ocjenjivanja koji će osigurati objektivnost ocjenjivanja, pravedno nagrađivanje zaposlenika i prevenciju mogućih zlouporaba. Proces ocjenjivanja mora uključivati više parametara koji utječu na konačnu ocjenu zaposlenika, u njemu i čelnik ustanove također mora biti ocjenjivan od strane zaposlenika, ocjenjivanje se mora temeljiti isključivo na primjeni propisanih kriterija za ocjenjivanje, a ocjene predlagati, donositi i preispitivati od strane određenih tijela unutar ustanova. Budući da Zakon predviđa da se prvo ocjenjivanje provodi za rad zaposlenika u 2025. godini, za rad na uredbama i pravilnicima ostaje skoro pune dvije godine, što je **dovoljno vremena da se sustav ocjenjivanja uredi na prihvatljiv način za zaposlenike ili da se spriječi donošenje propisa kojima bi to bilo regulirano na neprihvatljiv način, u kojem slučaju do primjene odredaba o ocjenjivanju neće ni doći.**

Ograničavanje broja ocijenjenih najboljim ocjenama

Važno je napomenuti da je u prvim nacrtima prijedloga Zakona bilo predviđeno da samo 3% zaposlenika može biti ocijenjeno ocjenom izvrstan te da se nagrađuju samo zaposlenici koji budu ocijenjeni ocjenom izvrstan i naročito uspješan. **Na inzistiranje sindikata koji su sudjelovali u Radnoj skupini povećan je postotak zaposlenika koji mogu biti ocijenjeni ocjenom izvrstan na 5% (te se i dalje inzistira na tome da se taj postotak poveća barem na 8 - 10%), a postotak zaposlenika koji mogu biti ocijenjeni ocjenom naročito uspješan utvrđen je na 15%.** Ono što je izuzetno važno napomenuti je to da je upravo **na prijedlog sindikata propisano i to da i zaposlenici koji budu ocijenjeni ocjenom uspješan na temelju te ocjene također ostvaruju bodove koji se kumuliraju i dovode do nagrađivanja u obliku trajnih dodataka na osnovnu plaću uvećanu za dodatak za radni staž.** Dakle, Zakon ne predviđa samo mogućnost ostvarivanja dodatka na plaću za ocjenu izvrstan i naročito uspješan (što je ukupno 20% zaposlenika ustanove) nego tu mogućnost propisuje i za preostalu, veliku većinu zaposlenika koji će vjerojatno biti ocijenjeni ocjenom uspješan, pri čemu nema ograničenja u vidu postotka zaposlenika koji mogu biti ocijenjeni tom ocjenom. **Navedena mogućnost nagrađivanja tolikog broja zaposlenika trenutno ne postoji te bi ocjenjivanje trebalo dovesti do dodatnog (trajnog) povećanja plaća velikog broja zaposlenika u javnim i državnim službama, a što bi posebno trebalo biti korisno za zaposlenika koji rade na radnim mjestima koja nemaju nikakvu mogućnost napredovanja u svojoj karijeri.** Stoga nije moguće biti generalno protiv takvog rješenja već treba aktivno i pažljivo raditi na izgradnji sustava ocjenjivanja i pokušati u najvećoj mogućoj mjeri prevenirati potencijalne probleme, a po potrebi od ovog sustava i izuzeti određene dijelove ili radna mjesta unutar javnih službi.

Uloga sindikata i mogućnost ugovaranja dodataka na plaću

Konačnim prijedlogom Zakona o plaćama propisani su mogući dodaci na plaću, kao i mogućnost da sindikati mogu u granskim kolektivnim ugovorima dodatno ugovoriti i određene dodatke koji Zakonom nisu predviđeni. Svi dodaci s osnove posebnih i nepovoljnih uvjeta rada koji su stalno obilježje radnog mjesta ugradit će se u koeficijente, a o svim ostalim postojećim ili novim dodacima na plaću koji nisu vrednovani u koeficijentima i koji ne predstavljaju stalno obilježje radnog mjesta i dalje će se moći pregovarati u okviru granskih kolektivnih ugovora. Osim toga, Zakon predviđa i mogućnost pregovaranja o posebnim dodacima specifičnim za određenu djelatnost u okolnostima koje dovode u pitanje redovito obavljanje poslova u toj djelatnosti u kojem slučaju sindikati imaju mogućnost ugovoriti takav poseban dodatak u visini do 20% osnovne plaće uvećane za dodatak za radni staž. Navedeno je također potvrđeno i u spomenutom Očitovanju Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike od 28. studenoga 2023. u kojem je, na upit Nezavisnog sindikata zaposlenih u srednjim školama Hrvatske (čiji je sadržaj dogovoren sa Sindikatom hrvatskih učitelja jer se radi o pravima i u osnovnoj i u srednjoj školi), jasno naznačeno da će se materijalna prava i dodaci specifični za sustav obrazovanja (primjerice dodatak za rad u brdsko-planinskim školama, rad s djecom s poteškoćama u razvoju i sl.) i nadalje moći pregovarati i ugovoriti u granskim kolektivnim ugovorima, odnosno da ne postoji zapreka da se navedeni dodaci i dalje ugovaraju kolektivnim ugovorom i nakon stupanja na snagu novog Zakona o plaćama. Jasno je naznačeno da je priroda tih dodataka u skladu s prirodom dodataka za koje je, temeljem odredaba Konačnog prijedloga Zakona o plaćama, predviđena mogućnost ugovaranja kroz kolektivne ugovore. **Osim što će sindikati i nadalje imati mogućnost i igrati važnu ulogu u unapređenju plaća i uvjeta rada zaposlenika kroz kolektivne ugovore, nastavit će pregovarati i o visini svih predviđenih dodataka na plaću s osnove različitih oblika organizacije rada.**

Zadržavanje prava na dodatak za završen studij na poslijediplomskoj razini

Temeljem konstantnog upozoravanja od strane sindikata udruženih u Maticu hrvatskih sindikata na činjenicu da se predloženim izmjenama uvjeta za stjecanje prava na dodatak za završen studij na poslijediplomskoj razini sužava opseg primjene prava na taj dodatak u odnosu na postojeće pravo te da će takvo rješenje dovesti do znatnog smanjenja plaće dijela zaposlenika koji trenutno ostvaruju pravo na ovaj dodatak, u odredbe Konačnog prijedloga Zakona o plaćama ugrađene su odredbe koje jamče zadržavanje prava na predmetni dodatak zaposlenicima koji su ga već ostvarili, neovisno o promijenjenim uvjetima za stjecanje tog dodatka. Dakle, prema novim odredbama, nakon stupanja novog Zakona o plaćama na snagu, zaposlenici će ubuduće ostvarivati pravo na dodatak u visini od 5%, 8% ili 15% ako imaju završen sveučilišni specijalistički studij, magisterij, odnosno doktorat znanosti ili doktorat umjetnosti koji nije uvjet za obavljanje poslova radnog mjesta, ali se odnosi na područje kojim se zaposlenik u okviru poslova svog radnog mjesta bavi. Zaposlenicima kojima je ovakav stupanj obrazovanja uvjet za radno mjesto isti će dodatak biti ugrađen u koeficijent radnog mjesta. Zaključno, **zatečeni zaposlenici koji su do dana stupanja na snagu ovoga**

Zakona stekli pravo na dodatak za završen studij na poslijediplomskoj razini (sveučilišni specijalistički studij, spec. i univ. spec. - razina VII.2. Hrvatskog klasifikacijskog okvira ili završen poslijediplomski stručni studij koji se izvodi na sveučilištu - kratica mr. uz naznaku struke - predbolonjski studij, znanstveni stupanj magistra znanosti i doktora znanosti), **a kojima taj studij nije uvjet za obavljanje poslova radnog mjesta i ne odnosi se na područje kojim se zaposlenik u okviru poslova svog radnog mjesta bavi, i dalje ostvaruju pravo na taj dodatak, odnosno zadržavaju pravo na dodatak za završen studij na poslijediplomskoj razini sve do prestanka radnog odnosa** u javnim i državnim službama ili do rasporeda na radno mjesto i sklapanja ugovora o radu za obavljanje poslova za koje je uvjet završen studij na poslijediplomskoj razini.

Uvid u nove koeficijente radnih mjesta i rad na uredbama

Sindikati su do sada dobili uvid u koeficijente određenog broja referentnih radnih mjesta u pojedinim sektorima unutar državnih i javnih službi te je **s predstavnicima Vlade RH dogovoreno i potvrđeno da će sindikati u narednih tjedan dana dobiti na uvid prijedloge svih koeficijenata, za sva radna mjesta po pojedinim djelatnostima.** Takvi prijedlozi koeficijenata početni su materijali za usuglašavanje koeficijenata za sva radna mjesta sa sindikatima na zajedničkim sastancima koji će se održavati tijekom prosinca ove godine. **Sindikati koji su sudjelovali u radu Radne skupine na ovaj su način osigurali da u interesu svojih članova mogu utjecati i na visinu koeficijenata, odnosno dodatno utjecati i na sam sadržaj novih uredbi o koeficijentima.** Isplata plaće po novim, većim koeficijentima predviđena je u mjesecu travnju 2024., za plaću za mjesec ožujak 2024. te se stoga **moramo fokusirati na ozbiljan rad na uredbama koje trebaju osigurati bolje pozicioniranje zaposlenika unutar javnih i državnih službi i donijeti značajan rast plaća kroz povećanje koeficijenata radnih mjesta.**

Sindikati javnih i državnih službi udruženi u Maticu hrvatskih sindikata